

1

לְמִימְרָא: מוּ יִמְנִי יְיָ אֱלֹהָא
 רוּחָא לְכָל בְּסָרָא גְבַר עַל
 כְּנִשְׁתָּא: יוּ דִי יִפּוֹק
 קְדָמִיהוֹן וְדִי יַעוֹל קְדָמִיהוֹן
 וְדִי יִפְקֻנוּן וְדִי יַעֲלֻנוּן וְלֹא
 תְּהִי כְּנִשְׁתָּא דִּי כְּעֵנָא דִּי
 לִית לְהֵן רְעִי: יח וַיֹּאמֶר יְיָ
 לְמֹשֶׁה דַּבֵּר לְךָ יְיָ הַיְהוֹשֻׁעַ
 בֶּר נֹון גְּבַר דִּי רוּחַ גְּבוּאָה
 בִּיה וְתִסְמוֹךְ יְיָ יְדָךְ

תולדות אהרן קח פך. ברכות נר:
 יומא עו. עקרים מד פיה: ופמכת. קמא
 צב:

יְהוָה אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל-בָּשָׂר
 אִישׁ עַל-הָעֵדָה: יוּ אֲשֶׁר-יֵצֵא
 לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר
 יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאוּם וְלֹא תִהְיֶה
 עֵדֹת יְהוָה כִּצְאֹן אֲשֶׁר אִין-לָהֶם
 רְעָה: יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
 קַח-לְךָ אֶת-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון אִישׁ
 אֲשֶׁר-רוּחַ בּוֹ וְסַמַּכְתָּ אֶת-יָדְךָ

רש"י

שפתי חכמים

ממנה להם פרנס אס לאו: (מז) יפקד ה'. כיון ששמע
 משה שאמר לו המקום תן נחלת אלפסד לננותי אמר
 הגיעה שעה פ שחננע כרבי שירשו בני אס גדולתי.
 אמר לו הקב"ה לא כך עלתה במחשבה לפני כדאי הוא
 יהושע ליעול שכר שמושו שלא מש צ מחוך האהל. וזהו
 שאמר שלמה נולד תאנה יאכל פריה"א: א"ה
 הרוחות. למה נאמר ק אמר לפני רבש"ע גלוי וידוע
 לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינו דומין זה לזה מנה
 עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו:
 (יז) אשר יצא לפניהם. לא כדרך מלכי האומות
 כימי קדם שהיו יושבים בצמיהם ומשלחין את חייליהם
 למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיוחן ועוג
 שנאמר אל תירא אותי וכדרך שעשה יהושע שנאמר
 וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'. וכן כדוד
 הוא אומר כי הוא יוצא וצא לפניהם. יוצא בראש ונכנס

פ נראה לי דקשה לרש"י לרבותינו וכוונם לברכה שאמרו שאמר
 לו השיבני וכו' וכי יהיה הדוד בלא פרנס אלא שאלתו היה אם צריך
 למנות פרנס או שירשו בניו אחריו גדולתו כמו שאמר תן נחלת
 צלפחד לבנותיו לכך דרשו ולפיכך נמשך גם רש"י וכוונתו לברכה
 אחרי דברי רבותינו וכוונתם לברכה: צ ר"ל ישב באהל ועסק בתורה:
 ק ר"ל ולא נאמר אלהי השמים או אלהי הארץ: ר דלטעם ראשון
 קשה למה ליה למימר ואשר יוציאם מה זכות צריך לגבי הוצאה
 בשלמא גבי הבאה צריך זכות שלא יפקד מהם לכן פירש דבר אחר
 וכו' ולפי דבר אחר קשה דואשר יוציאם וכו' לא יהיה דומה לאשר
 יצא לפניהם דעיקר תפלתו הוא בשביל העם ואשר יוציאם פירושו
 הוא בשביל טובת המנהיג היה תפלתו ולפי ר"י העיסוף דואשר
 יוציאם משמע דכל תפלתו ודבריו היו לטובת ישראל לכן פירש גם
 טעם ראשון דר"ק: ש כבר נתבאר זה כמה פעמים שאין קיחה
 גופלת בכני אדם לכן פירש וכו': ת אף על פי שמנהג הכתוב
 שיאמר מלך לך שלא לצורך כמו עלה לך היערה והרומה להם מכל
 מקום כל היכא דאיכא למדרש דרשינן הרא"ם. ולי נראה דקשה
 לרש"י כיון שבקשה משה היה שירשו בניו גדולתו כמו שפירש"י
 לעיל לא הל"ל לך המורה כאלו תחלת בקשתו במחשבתו היה על
 יהושע וזה ליחא ומתוך הכדוק לך וכו': א ר"ל שאלת ואמרת גלוי
 לפניך דעת כל אחד ואחד כו' כך אעשה ואברור את יהושע שזה

בראש: ואשר יוציאם. בזכותו: ואשר יביאם. בזכותו. ד"ל ואשר יביאם שלא תעשה לו ר כדרך שאתה
 עושה לי. שאני מניסן לארץ: (יח) קח פך. קחנו בדברים ש אשרין שזכית להנהיג בניו של מקום: פך. את
 שדוק לך ת את זה אתה מכיר: ואשר רוח בו. כאשר שאלת שיוכל להלון כנגד א רוחו של כל אחד ואחד:
 א חשלי כו. במדבר כז. במדבר כז. גיהושע ה. דשי"ח

ספורנו

בעל המורים

(יז) אשר יצא לפניהם. בענין המלחמה: ואשר יוציאם. בענין
 הנהגת המדינה: (יח) איש אשר רוח בו. מוכן לקבל אור פני
 מלך חיים כענין ובלב כל חכם לב נחתי חכמה:

(מז) יפקד ה' אלהי הרוחות לכל בשר איש על העדה. אשר
 יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא מהיה
 עדה ה' כאלו אשר אין להם רועה. גאלו השני פסוקים יש עשרים
 ושמונה פסוקים ולכן פרנס יהושע את ישראל כ"ח שנים וזה הוא שנאמר
 חכרת את ה' אלנך כי הוא הנותן לך כ"ח לעשות סול: (יח) ואשר

תלמוד בבלי. בבבא מציעא. פ"ג. ה"ב. א"ב. א"ב.

נראה
 ש
 א"י
 אקומו
 ה"ו
 ש"ח
 ש"א

עָלִיוֹ: יִשׁ וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לְפָנָי
 אֶלְעֹזֹר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי כָּל־הַעֲדָה
 וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם: כ וְנָתַתָּה

עָלֹהֵי: יִשׁ וְתִקִּים יְתִיה
 לְקָדָם אֶלְעֹזֹר פְּהֵנָא וּלְקָדָם
 כָּל פְּנִישְׁתָּא וְתִפְקֹד יְתִיה
 לְעִינֵיהוֹן: כ וְתַתֵּן מִצִּוְךָ

שפתי חכמים

אתה מכיר אשר רוח בו כאשר שאלת: ב מדכתיב אחריו למען ישמעו כל עדת בני ישראל ומה ישמעו אלא שתתן לו מתורגמן. מצאתי: ג דעל כרחק הסמיכות של הרב לתלמיד הוא ענין רשות להורות ולדון לאסור ולהתיר ואם כן הכא גבי יהושע אי הסמיכות הוא לאחר מות משה למה נתן לו רשות הלאחר מותו אין צריך רשות אלא בחייו של משה. ואין לומר דלמא האי וסמכת וגו' הוא נתינת ההוד דאם כן היה לו להסמיך מאמר ונתת מהודך עליו למלת וסמכת וגומר אלא על כרחק וסמכת מילתא אחריתא היא והיא נתינת רשות:

רש"י

וסמכת את ירך עליו. תן לו מתורגמן ב שידרוש צמיך ג שלא יאמרו עליו לא היה לו להריס ראש צימי משה: (יט) וצויתתה אותו. על ישראל דע שטרחנין

הוא נתינת ההוד דאם כן היה לו להסמיך מאמר ונתת מהודך עליו למלת וסמכת וגומר אלא על כרחק וסמכת מילתא אחריתא היא והיא נתינת רשות:

רמב"ן

והמביא אותם ולהזהר בדבר המשפט. וזה ראוי להיות לעיניהם, כדי שיבטחו בו וישמעו אליו, כי ידעו כי ילך בענינם בדרכי האמת כי כן צוה אותו רבו. וכן עשה משה, שנאמר שם (דברים לא ז ח) ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ וגו' עד לא תירא ולא תחת:

ובפסרי צו את יהושע, על דבר תלמוד, וחזקה ואמצהו, מגיד שאין שני פרנסים לדור, ואלו מצות הנגיד שיהיה תקיף ולא יירא את העם. ולפי דעתי בפשט הכתוב, טעם "וצויתתה אותו לעיניהם" הוא המנוי שימנה אותו במעמד להיות נגיד עליהם, כלשון מיום אשר צוה אותי להיות וגו' (נחמיה ה יד), וכן ויצוהו ה' לנגיד על עמו (ש"א יג יד), וכן למן היום אשר צויתי שופטים על עמי ישראל (ש"ב ז יא), מנתי:

ספורנו

(יט) וצויתתה אותו לעיניהם. תמנה אותו לנגיד עליהם לעיניהם כדי שיקבלוהו וישמעו בקולו כי יאמר צווי על המינוי כמו וצווי

אור החיים

אדם שאין בו רוח, עוד צריך לדעת מה זו סמיכה: אבל לפי מה שפירשתי בדברי משה בזה המסובה שפירוש אומרו קח לך, פירוש כחששתן ולדברך קח את יהושע, ודע שהוא איש אשר רוח בו, פירוש אשה ישן "שורש כל הנשמות", והוא ישנו בצמינת "הרוח", והוא אומרו אשר "רוח בו", פירוש שורש כל רוחות הדור ההוא, וזהו ה' לטמוך ידו להעיר לרוח מהות הנשמה שנמשכה: והוא אומרו לנסוף למען ישמעו כל עדת בני ישראל, סמוכה למאמר ונתת מהודך עליו, לומר שכזה יהיה גם כן לכולל משורש הנשמות, וזהו ישמעו פירוש יקבלו מאמריו, כל עדת בני ישראל, פירוש שהיה גם כן מכונת האנשים השלמים בעלי הנשמה מרוצית ממנו:

מארץ מואב ותמות בו ולא יגיעך מן הארץ לבד הראיה. וכן קח לך את יהושע (פסוק יח), בבוא יומך תקח את יהושע. והשלים הכתוב (פסוק כב) לספר כי עשה כן משה בלב שלם, והוא העשייה אשר יזכיר (דברים לא ז) בעת פטירת משה כאשר אמרו השירה הוא והושע בן נון:

יט. וצויתתה אותו. על ישראל, דע שטרחנין הן סרבנין הן, על מנת שתקבל עליך, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, כעבור שאמר "לעיניהם", כי יותר דאוי הענין הזה להאמר בינו לבינו כי בפניהם יגרום בהם התפקרות, ומדרך המוסר שיזהיר להם בפני עצמן מהיותם עוד טרחנין וסרבנין. אבל "וצויתתה אותו לעיניהם" שייצונו במצות הנגיד והשופט, כי בעבור היותו לראש יפקדם בידו ויזהירו להשתדל מאד בענינם ולהיות נלחם מלחמות ה' ויהיה הוא המוציא

בעל הטורים

לומר לך בין ציונו בין ציונו ככל פעם צריך לנא לפניהם. (יט) וצויתתה. כמינ כה"ל לומר לך שלמדו ה' חומשי מורה:

כלי יקר

שנתעבר ה' בו שינחיל שררתו ליהושע ולא לבניו, ומאחר שהרגיש שהדבר נמנע אמר מיד יפקוד אלהי הרוחות וגו', ועיין למעלה פרשת לך לך (בראשית טו ה) בפסוק לא יירשך זה:

ואף על פי שליוורשו לא יתישב על זה האופן אצל צלפחד מכל מקום נקט לשון זה בעבור משה כאמור. ואצל צלפחד יכול להיות שאין לשון והעברתם יוצא מידי פשוטו, וכך פירושו אילו נאמר ונתתם הייתי אומר שעוד שם המת יקרא על נחלתו כי מה לי אם הנחלה נתונה לבנו או לבתו, ומדקאמר והעברתם שמע מינה שאף על פי שהיא נתונה לבתו מכל מקום דומה כאילו העביר נחלתו מיוצאי חלציו

רוח נבואה מן קדם יי שריא עלוי ותסמוך ית ידך עלוי: ית ותקים יתיה קדם אלעזר
פנהא וקדם פל פנישתא ותפקיד יתיה למיתמיהון: כ ותתן מזיו יקרה עלוי מן בגלל די

כלי יקר

העולה על רוחו של חבירו אם טוב ואם רע והיה לו למחות בו:

ועל זה נאמר כאן קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו, שיוכל להלוך נגד רוחו של כל אחד וסמכת ידך עליו, ונקט ידך לרבותא לפי שכאן אינו מדבר כי אם בעון הדור העולה על רוחם שאותו שמץ יהיה תלוי בו וקל וחומר לחטא המעשה שיתלה בו, ולא היה צריך לומר שיסמוך עליו גם יד השני ליתן עליו שמץ חטא המעשה כי קל וחומר הוא ולא היה צריך לצוות על יד השניה, כי ודאי משה יעשה הדבר מעצמו וילמד קל וחומר מן היד הסומכת עליו את כל העולה על רוחם מדקאמר וסמכת את ידך מיד אחר איש אשר רוח בו, ולפיכך בשעת מעשה עשה משה כן ולמד יד השניה בקל וחומר מן האחת ויסמוך את שתי ידיו עליו: 4

פירושו אחר, מדקאמר בסוף הענין כאשר דבר ה' ביד משה, שמשה לא היה משנה דבר והיה סומך עליו יד אחת ולא שתיים ומה שנאמר ויסמוך את ידיו עליו, כך פירושו שמשה מסר ליהושע שני מיני הנהגות. האחת היא, ההנהגה בתורה ומצות. השניה היא, ההנהגה המדינית. ועליהם אמר אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם, ומכאן נראה ששני הנהגות מסר לו, על ההנהגה שעל פי התורה והמצוה אמר אשר יוציאם ואשר יביאם ויוציאם בעל כרחם משמע, כי מצינו לשון יציאה וביאה בדבר הלכה כמו שנאמר לא אוכל עוד לצאת ולבא (דברים לא כ) פירש הש"י בדבר הלכה, ואמר לו ההנהגה לכופם בחזקת היד על התורה ועל העבודה כמו שהיה למשה היכולת עליהם בשתי ידיו, כך סמך שתי ידיו על יהושע לומר שבכל כחו ימשול בם לכופם על שמירת התורה, ויוציאם ויביאם בדבר הלכה בכל תוקף ועוז, כי אין שייך בזה לומר שמאל דוחה וימין מקרבת כי חלק גבוה מי יתיר, וזהו הדבר המסודר לשתי ידיו לומר שבכל כחו ידריכם בדרך ה':

אבל על ההנהגה המדינית לתיקון המצב אמר, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, לומר שבנחת ינהלם ולא ילך עמהם בכפיה, וזה הדבר אשר לא סמך עליו כי אם ירו אחת לומר שבהנהגה זו לפי שעם קשה עורף הם ודרכם לבצע במנהיגיהם על כן תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת, והוא יצא ויבוא

אל שבט אחר וכאילו לא זכה שזרעו יירש ארץ, מזה אנו למידין שהקב"ה מלא עליו עברה כי לא זכה להקים שמו על נחלתו:

ויש עוד בדבר זה סוד הנמשך מסוד היצירה, כמו שאמרו רז"ל (ברכות 10) איש מזרע תחילה יולדת נקיבה, ואמרו המפרשים שהזרע הראשון נפסד והבא אחרונה נשאר קיים ולעולם מזרע אשה נולדת הנקיבה ואם כן דומה כאילו אין הבת מזרעו:

76 (יח) ופמכת את ידך עליו. ידך אחת במשמע, ובמעשה כתיב ויסמוך את ידיו עליו פירש רש"י יותר ממה שנצטוו בו, ולפי דבריו קשה איך עבר משה בכל תוסוף, ומצינו עוד סמיכה כזו שנאמר (ויקרא א ד) וסמך ידו על ראש העולה, ידו אחת במשמע ובמעשה כתיב (שם טו כא) וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר, ולמעלה פרשת ויקרא פרשנו שהכל ענין אחד כי מנהיגי העם צריכין לקבל עליהם על מנת שיהיו כפרה ואשם על כל העם כמו שנאמר (דברים א יג) ואשימם בראשיכם, ולמדו רז"ל מכאן (דברים א ט) שאשמת העם תלויה במנהיגיהם, וכמו שסמיכת יד על הקרבן היינו ליתן שמץ ודופי של הסומך על הנסמך והוא הקרבן, כך סמיכות יד זו ליתן שמץ ודופי של כל ישראל על מנהיגיהם לאמר שאשמת העם תלוי בהם:

והנה כסתם קרבן של החוטא יש שני מיני סמיכה, כי החוטא במעשה חטאו כפול כי אין מעשה בלא מחשבה הקודמת למעשה, על כן נאמר אצל שעיר המשתלח וסמך אהרן את שתי ידיו כי הוא בא לכפר על חטא המעשה וההרהור, אבל העולה באה על חטא ההרהור לבד על כן נאמר וסמך ידו על ראש העולה ידו אחת במשמע:

כמו כן מנהיגי ישראל המה ישאו עון העדה, הן שיחטאו במעשה הן שיחטאו בהרהור לפי שיש בידם למחות ואינן מוחין. האמנם לא כל רועה ומנהיג נתפס על עון זולתו כשהוא חוטא בהרהור לבד כי הנסתרות לה' אלהינו ומי יודע מטמונותיו של חבירו כמו שפירש רש"י בפרשת נצבים (דברים כט כח) אך אם הרועה איש אשר רוח בו, שיודע להלוך נגד רוחו של כל אחד ואחד כיהושע והוא יודע לכוין כל הרוחות של איש ואיש, אז דין הוא שיתפס גם על חטא ההרהור מאחר שענינו תחזינה ברוח הקודש שעליו את כל

מנחת שי

(ט) פפשיט: ונתתה. בה"א לבסוף בהעתק הללי ובכל ספרים מדוייקים והמדפיס טעה לעשותו חסר ולא נתן את לבו למה שמסר בסדר תרומה ונתת כ"ט חסרים ואין זה במנינים ועיין מ"ש בסדר תצוה:

4

עלוהי בְּדִיל דִּי יִקְבְּלוּן מִנִּיה
 כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כֹּא וְלִקְדָם אֱלֹעֲזָר כֹּהֲנָא
 יְקוּם וְיִשְׁאַל לִיה בְּדִין
 אֹרִיָא קָדָם יי על מִימְרִיה
 יְהוֹן נִפְקִין וְעַל מִימְרִיה יְהוֹן
 עֲלִין הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 עֲמִיה וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כב וְעִבְד מֹשֶׁה כִּמָּא דִּי
 פְּקִיד יי יְתִיה וְדַבֵּר יְת
 יְהוֹשֻׁעַ וְאַקִּימִיה קָדָם
 אֱלֹעֲזָר כֹּהֲנָא וְקָדָם כָּל
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כג וְסִמְךָ יְת יְדוּהִי
 עֲלוּהִי וּפְקִידִיה כִּמָּא דִּי
 מִלִּיל יי בִּידָא דְמֹשֶׁה:

תולדות אהרן ונתת מהודך חגיגה
 טו. בתרא עה. ולפני אלעזר. עירובין סג.
 סנהדרין טז. ושאל לו. יומא עג. במשפט
 האורים. יבמות עח. ויפסוק. סנהדר' יג.
 קה: מנחות צג.

מִהוֹדֵךְ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־
 עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כֹּא וְלִפְנֵי אֱלֹעֲזָר
 הִכְהִין יַעֲמֹד וְיִשְׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט
 הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּיו יֵצְאוּ
 וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־הָעֵדָה: כב וַיַּעַשׂ
 מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח
 אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵהוּ לִפְנֵי אֱלֹעֲזָר
 הִכְהִין וְלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה: כג וַיִּסְמְךָ
 אֶת־יָדְיוֹ עָלָיו וַיֵּצִיאוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
 יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: פ חמישי

←

רש"י

שפתי חכמים

הס סרצנים הם ע"מ שתקבל עליך: (ב) ונתתה
 מהודך עליו. זה קירון עור פניס: מהודך. ולא
 כל הודך נמלינו למדין פני משה כחמה ד פני יהושע
 כלצנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל.
 שיהיו נוהגין בו כבוד ה ויראה כלך שנוהגין בך:
 (בא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד. הכי שאלתך ו
 ששאלת שאין הכבוד הזה זו (ס"א נטל) מצית אבין שאף
 יהושע יהא לריך לאלעזר: ושאל לו. כשינטרך לנאם
 למלחמה: על פיו. של אלעזר: וכל העדה. ז
 סנהדרין*: (כב) ויקח את יהושע. לקחו גדנכים
 ח והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעוה"ב*:
 (כג) ויפסוך את ידיו. צעין יפה יומר ש וומר ממה
 שנצטוה. שהקצ"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה
 צפתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו צעין יפה:
 כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו

ד כלומר פנים של משה מאירים יותר משל יהושע ויש מפרשים
 כמו חמה שנטלה אורה מהקדוש ברוך הוא ולכנה נטלה אורה
 מחמה כך משה נטל קירון עור פניו מהקדוש ברוך הוא ויהושע
 נטל ממשה: ה פירוש למען ישמעו ההוד שנתת לו ויחריב מזה
 שניהגו בו כבוד וכו' אבל לא גוכל לפרש דישמעו יקבלו דאם כן
 יחסר מלת אליו מפני שפירושו היה למען יקבלו דבריו וגזירותיו
 כל ישראל. הרא"ם: ז ר"ל היאך בא ענין זה לכאן מה ענין אלעזר
 אצל יהושע. (גז איה) דאם לא כן למה צוה זה למשה היה לו לצוות
 ליהושע בעצמו: ז מרכתיב לפניו וכל ישראל אתו אם כן וכל העדה
 למה לי אלא זו סנהדרין: ח ר"ל הא כתיב רעש משה כאשר צוה
 ה' אותו וא"כ ויקח את יהושע למה לי. ומתוך לקחו וכו' ר"ל
 שאמר לו יותר ממה שאמר לו הקדוש ברוך הוא דהקדוש ברוך הוא
 לא צוה לומר לו אלא אשרך שוכית לכך וכו' והוא הודיעו מתן
 שכר וכו' והטעם כדי שלא יאמר מה לי ולצרה זו שהרי משה ואהרן
 נעשו עליהם ולכך הראהו מתן שכר: ט כאן גם כן קשה למה ליה

(כג) ויפסוך את ידיו. צעין יפה יומר ש וומר ממה
 שנצטוה. שהקצ"ה אמר לו וסמכת את ידך והוא עשה
 צפתי ידיו ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו צעין יפה:
 כאשר דבר ה'. אף לענין ההוד נתן מהודו

* יומא עג. ** ספרי

ספורנו

בעל הטורים

לנגיד ולמן היום אשר צויתי שופטים: (ב) ונתתה מהודך
 עליו. הוד מלכות תן לו איהו שררה בחיין שיתחילו לנהוג
 בו כבוד: למען ישמעו. וטעם המנו לעיניהם ונתינת ההוד

(כ) מהודך. בנימי הסוד לומר לך שמסר לו סוד המרכנה ומעשה
 נלאים: (כג) ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה. למה שלא לנטל
 תורה וממיד מפני המלחמה. ולכן פתך כאן פרשת ממדין:

פֶּלֶךְ: כַּכֶּפֶה פֶּרְשָׁה לַעֲנִי וַיִּדְיָה שְׁלַחָה
 לְאֲבִיוֹן: כֹּא לֹא תִירָא לְבֵיתָה מִשְׁלַג כִּי כָל־
 בֵּיתָה לִבְשׁ שָׁנִים: כִּי מֵרַבְרִים עֲשִׂתָהּ לָהּ שֵׁשׁ
 וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה: כִּי נֹדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָהּ
 בְּשִׁבְתָּהּ עִם־זִקְנֵי־אָרֶץ: אֲכֹר סָרִין עֲשִׂתָהּ וְתִמְכֹּר
 וְחָגֹר גִּתְנָה לְכַנְעֵנִי: כִּי עֹז־וְהִדָּר לְבוּשָׁה
 וְתִשְׁחַק לַיּוֹם אַחֲרוֹן: כִּי פִיהָ פִתְחָה בְּחֹכְמָה
 וְתוֹרַת־חֶסֶד עַל־לְשׁוֹנָה: כִּי צוֹפִיָּה הֵיילֹכוֹת
 (הַלִּיכוֹת קָרִי) בֵּיתָה וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכַל:
 כִּי קָמוּ בְנֵיהָ וַיֵּאשְׁרוּהָ בַּעֲלָהּ וַיִּהְלָלָה:
 כִּי רַבּוֹת בְּנוֹת עֲשׂוּ חֵיל וְאַתְּ עֲלִית עַל־כַּלְנֵה:
 לִשְׁקָר הַחֹן וְהַכֵּל הַיָּפִי אִשָּׁה יִרְאֶת־יְהוָה הִיא

כִּי דָה פֶּשְׁטָא לַעֲנִיא וְדִרְעִיה מוֹשִׁיטָא
 לְעֲלִיבֵי: כֹּא לֹא יִדְחֹלוֹן בְּנֵי בֵּיתָה מִן
 תִּלְגָּא מְסוּל דְכּוֹלְהוֹן בְּנֵי בֵּיתָה לְבִישׁוֹן
 הוּוּ וְהוֹרִיתָא: כִּי תִשְׁנִיתָא עֲבַרְתָּ לָהּ
 בּוּצָא וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה: כִּי יִדְעֵי הָהּ
 בֵּינַת מְדִינָתָא בַּעֲלָהּ כִּי יֵתִיב הוּא עִם
 סְבִי אֲרַעָא: כִּי פִתְחָא עֲבַרְתָּ וּבְנַת
 וְזוּנָאָא יִתְבַּת לְכַנְעֵנָאָה: כִּי עוֹשֵׁנָא
 וְהוֹדָא לְבוּשָׁה וְגַחְכָּא בְיוֹמָא אַחֲרִיתָא:
 כִּי פוּמָה פִתְחוֹת בְּחֹכְמָתָא וְנִימוּסָא
 דְחֹסְדָא עַל לִישָׁנָה: כִּי וְגִלְגִּין אֲרִיתָא
 דְבֵיתָה וְלֹחֲמָא וְחִינְנוֹת לֹא אֶקְלָא:
 כִּי קָמוּ בְנֵיהָ וַיִּהְיוּ לָהּ סוּבָא בַּעֲלָהּ
 וּמְשַׁבְחָה: כִּי סִגְיַעַן בְּנָתָא דְקָנִי עֲתָרָא
 וְאַתְּ עֲבַרְתָּ עַל בְּלֹהוֹן: לִמְסוּל דְשַׁקְרָא
 הוּא חָנָא וְסָרִיק הוּא שׁוֹפְרָא אֲתָתָא
 דְחִלְתִּיה דְאֵלֶּהָ הִיא מְשַׁבְּחָא: לֹא הָבוּ
 לָהּ מִן פְּרֵי דִידְהָא וְנִשְׁבַּחוּנָא עוֹבְרָתָא
 בְּתַרְעֵי:

תַּתְהַלַּל: לֹא תִגּוֹלָה מִפְּרֵי יַדֶּיהָ וַיִּהְלָלוּהָ בְּשַׁעְרִים מַעֲשִׂיהָ:

וְנִשְׁבַּחוּהָ

מִסְרוּרָה נִסְתָּה בְהִיא וְכִן כִּלְיָה טַעְמָה כִּי טוֹב סוּתָה וְרַעְיוֹן מִן כִּ"ט מִלִּין חֵ"ס ה' בְּסוּף תִּיב' וְקָרִי חֵ"ס' בְּמִס' רַבּוּתָא בְּמִשְׁרַבְתָּ אֲתָה ה' בְּסִ"ד: (כ) כֶּפֶה. ב' וְס' וְקִצְחָתָא אֲתָה כֶּפֶה. כֶּפֶה פֶּרְשָׁה לַעֲנִי: (כא) לֹא מִדָּא. ה' וְס' בִּיחֻקָּאֵל טִיפִין ג' (כב) לְבוּשָׁה. ל' חֶסֶד בְּכַתוּב' כִּי כָל בֵּיתָה לִבְשׁ שָׁנִים. וְכַל נְבִי' דְכִי חֵ"ס' בְּמִ"ב מִ"ל וְס' וְשִׁרְיוֹן קִשְׁקִיש' וְאֵל לְבוּשׁ. וְהַצָּא לְבוּשׁ לְכָל עַבְדֵי: (כג) נֹדַע. ב' קַסְבִּי וְסִי' נֹדַע בִּידְרָה אֲלֵהֶם. נֹדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָהּ. וְחֵד וְנֹדַע מִהּ שְׂהִיה: וְכֹחַ לְבוּשָׁה. ג' וְסִי' מִמְּשַׁבְּחַת וְהֵב לְבוּשָׁה. שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה. עוֹז וְהִדָּר לְבוּשָׁה: (כד) הֵיילֹכוֹת. ר' וְלִית רְכוּזִיהָ כִּיכ וְסִיפִין נִמְסֵר בְּתַלְמֵי טִיפִין מִ"ח: (כה) וְאִשְׁרוּתָה. ב' וְסִי' אֲתָת הִיא יוֹנֵתִי. קָמוּ בְנֵיהָ וְאִשְׁרוּתָה: (כז) עֲלִית. ג' וְסִי' מִהּ לֶךְ אִשָּׁה כִּי עֲלִית כָּלְךְ לְגוּנָתָא. גַּם שֵׁשׁ עֲלִית לִבְחַת וְכָת. וְאַתְּ עֲלִית עַל כַּלְנֵה: (ל) וְהַכֵּל. ג' וְסִיפִין נִמְסֵר בְּסוּדֵר בְּרַאשִׁית רִשְׁעִי רִשׁ טִיפִין מִ"ט: תַּתְהַלַּל. ב' וְסִי' בְּקוּדֵשׁ יִשְׂרָא' תַּתְהַלַּל. אִשָּׁה יִרְאֶת ה' הִיא תַּתְהַלַּל:

רְשִׁי

- פּוֹשִׁיל צַלְעִי: (כא) לֹא תִירָא לְבֵיתָה. לְצַנִּי צִימָה:
- מִשְׁלַג. מַצִּינָה: לְבוּשׁ שָׁנִים. כְּגַדִּי לְצַעוֹנִין:
- (כב) מֵרַבְרִים. מַצְעוֹת נֹחוֹת לְמַטָּה כְּמוֹ מֵרַבְרִים
- רַבְדִּי (לְמִל' ז): (כג) נֹדַע בְּשַׁעְרִים בַּעֲלָהּ. נִיכֵר הוּא
- צִין מְצִירוֹ מַפְנֵי מְלֻבְּשׁוֹ שֶׁהֵם נֹחִים: (כד) לְכַנְעֵנִי.
- מָגֵר: (כה) לַיּוֹם אַחֲרוֹן. צִיּוֹם מוֹתָה נַפְטָרָתָא צַסֵּס
- טוֹב: וְתִשְׁחַק. כָּל יוֹמֵה עַל יוֹם מִיתָתָה שִׁיחַל נַכְדָּר
- צַסֵּס טוֹב: (כו) צוֹפִיָּה. הִיא צִימָה נֹחֵמַת לְצַעַל

רַלְבַּג

(כ) כַּכֶּפֶה פֶּרְשָׁה לַעֲנִי וַיִּדְיָה שְׁלַחָה לְאֲבִיוֹן. וְזֶה מְשַׁלְּמוֹת חֲרִיצוֹתָה שְׂתַעֲשֶׂה מִהּ שְׂתַשְׁלַם בָּהּ לְשַׁכַּל חוֹקֵי לְקִנּוּתוֹ מִהוּוֹן מִהּ שִׁסְפִיק לָהּ וְלִבִּיתָ' וְלַתֵּת לַעֲנִי' חוֹקִים: (כא) לֹא תִירָא. בְּגַדֵי שְׁנֵי אֲמ' זֶה מְצַד אַח' לְהוֹרִי' עַל חֲרִיצוֹת' לְקִנּוּת מִהּ שִׁצְטָרֵךְ מִהוּוֹן וּמְצַד אַחֵר אֲמ' זֶה הָיוֹת מִהּ שְׂתַכִּין אֶל הַשְּׁכַל מִהַמוֹחֲשׁוֹת רְחוֹק מִלְּהַתְעוֹת הַשְּׁכַל וְהִנֵּה עֲשִׂתָהּ לָהּ מֵרַבְרִים וְקִשׁוּטִים בְּמִדּוֹת: (כב) שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה. רֹצֵה לֹמֵר בְּגָדִים חֲמוּדִי' וְגַקִּים בְּמִדּוֹת הַמְשׁוּבָחוֹת לֹא בְּגָדִים צוּאִים בְּמִדּוֹת הַמְּגוֹנוֹת: (כג) נֹדַע בְּשַׁעְרִים. וְהִנֵּה בַעֲלָהּ הוּא נֹדַע בְּחֹכְמָה בְּשִׁבְתָּהּ עִם חֲכָמֵי אֲרֶץ מְצַד רַב הַהִישְׁרָה שְׂתִישְׁרֶהוּ לְקִנֵּין הַחֲכָמָה: (כד) פְּרִין עֲשִׂתָהּ וְתִמְכֹּר וְחָגֹר. אִשֶׁר עֲשִׂתָהּ נִתְנָה לְסוּחַר לְמוֹכְרוֹ לֹא כִּי שִׁיחָה לָהּ הוּן לְקִנּוּת בּוֹ כִּכְל אִשֶׁר תִּשְׁאֵל נַפְשָׁה: (כה) עוֹז וְהִדָּר לְבוּשָׁה. הִנֵּה לְבוּשָׁה הוּא עוֹז וְהִדָּר ר"ל שִׁשְׁלֵם בְּמִדּוֹתֶיהָ הַיּוֹפִי וְהַתְּקוּף לְהַכְנִיעַ תְּאוּזוֹתֶיהָ הַגּוֹפִיּוֹת וְזֶה מִמֶּה שִׁשְׁלֵם בְּשִׁתְנָהג בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה וְתִשְׁחַק לַיּוֹם הַמּוֹת כְּדָרְךְ אֲנָשִׁי הַמַּעֲלָה שְׁלֹא יִחַרְדוּ מִן הַמּוֹת כִּי אֵין רְצוֹנָם לְחַיּוֹת כִּי אִם לְהַשְׁלִי' הַשְּׁכַל וְאַח' הַשְּׁלֵמוֹ כְּמַעֲט שִׁיחְפְּצוּ בְּמוֹת כִּי הִיא הַחַיִּים לָהֶם: (כו) פִּיהָ פִּתְחָה בְּחֹכְמָה. כִּי מִמֶּנָּה יִלְקַחוּ הַתְּחִלּוֹתֶיהָ

עבודת ישראל

מאת האדם הגדול בענקים. בהיר הוא בשחקים. כבוד
אדונינו מורינו ורבינו. תפארת ראשינו. הרב הגאון אמיתי.
זקן ויושב בישיבה. איש אלקים מופת הדור. עומד בפרץ
וגודר גדר. חסידא סבא קדישא. אספקלריא המאירה. לו
נפתחו שערי אורה. לפניו נגלו כל תעלומה. בנגלה ונסתר ידיו
רב לו. המפורסם בכל קצוי ארץ. כבוד קדושת שמו

מוהר"ר ישראל זצלה"ה בהמנוח מוהר"ר שבתאי ז"ל
מ"מ דק"ק קאזניץ.

ומהות הספר הקדוש הזה. וכל אשר נמצא תוכו רצוף אהבה.
יבואר בהקדמה:

נדפס לראשונה בשנת תר"ב לפ"ק ע"י נכד המחבר
מוהר"ר אברהם אלחנן זצ"ל
וכעת יוצא לאור מחדש בעריכה חדשה ומפוארת
על ידי

ירושלים ה'תשע"א

8

שהיה דבוק בה' תמיד ולא יכול להפרד אפי' רגע להתחבר עם ישראל כאשר יבאו אל ארץ כנען שמלת כנען מורה על לשון סוחרים כמו וחגור נתנה לכנעני והוא ענין בני אדם הנוסעים מענין לענין פעם עובדים ה' ופע' עוסקי' בצרכי עצמם ואז לא היה יכול משה רבינו ע"ה להתחבר עמהם. משא"כ יהושע שהיה קטן ממנו במדרגה היה יכול ליכנס לארץ כנען ולנטלם ולנשאם עמו וזה בא מבחינת הוד כי מודים מכלל דפליגי ויש שם איזה → אחיזה אפילו למי שהוא במדרגה קטנ' וזהו ונתת מהודך עלינו ואז ישמעו כל עדת בני":

עולת שבת בשבתו וגו'. דאיתא בזוה"ק לית מלכ' בלא מטרוניתא והוא הענין כי אין מלך בלא עם וכביכול אין נק' בשם מלך ואינו מתענג כ"א בעת עבודת ישראל עמו והם עולים אליו נמצא מה שישראל שובתים למטה ועולים בשבת במוסף הם עולים בשבתו כביכול שהוא שורש השבת והתענוג על עולת התמיד פי' שע"פ היחודים שאנו עושים כל ימות השבוע ועושי' הכנה לקדושה על זה עולה בשבת ומצטרף היחוד דחול להעלות בשבת היחוד יותר ויותר ואגב אשמיעך מה שנראה לפע"ד בנוסח התפלה מ"ש רז"ל אשרינו שאנו משכימים ומעריבים ערב ובוקר ואומרים פעמים בכל יום שמע ישראל וכו' דלכאורה מלת ערב ובוקר מיותרים והיה די באמרנו משכימים ומעריבים אלא עפ"י מ"ש האר"י ז"ל כי היחוד נעש' בבוקר ונכלל מדת לילה ביום ובלילה

אשר הכ"ה הם אותיות שכם שהיה גילגולו ושם האשה המוכה המד"ינית יש בתיבת המדינית צירוף דינה לרמוז על גילגולה. ופנחס נקם נקמת ה' והפריד את חיבור הרע הזה וממיל' שנעשה ע"י יחוד בקדושה לכן נתן לו ברית שלום כי אין העולם מתנהג אלא ע"פ השלום כי כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל כנ"י שמתיחדת עם דודה באהבה ושלום וכן כל התורה כל נתיבותיה למען עשות היחוד והשלום בין ישראל לאביהם שבשמים וכן אדם כשבא מן הדרך הענין הוא כמבואר בזוה"ק כ"ז שהאדם הולך בדרך והוא פלג גופא הוה ליה זיווגא בשכינתא וכד אתי לביתא לאיתתיה יתיב בין חרין שכינתא. וז"פ ששואלין לו שלום וגורם ג"כ יחוד עליון. וכן בשחרית וערבית בק"ש ותפלה העיקר הוא עשות שלום ויחוד בין כנ"י ודודה וזה כל עבודתינו עד ביאת הגואל אמן:

76 ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל. דהנה יש מיני צדיקים גבוהים ורמים הדבקים בה' תמיד ואינם יכולים ליפרד רגע ולהזדקק לבריות לעסוק ולפקוח בצרכיהם ויש מיני צדיקים הגם שדבוקים בה' ועובדים אותו אפ"ה לפעמים יורדים ממדרגתם ומדברים עם ב"א הפחותים מהם כדי להעלות אותם ולקשר' ג"כ בהשם ועבודתו ואפילו בנ"א סוחרים אשר אין עבודת' תדיר לה' ע"י חיבורם עם הצדיקי' מתנטלי' ומתנשאים קודש לה' והנה משה רבינו ע"ה הוא היה אור הבהיר מסטרא דנצח שפירושו נצחית הודפס מאחר אוצר החכמה tablet of zar ore עמוד 196

לקוטי אמרים טהורים ממאורי הגולה
 אדירי התורה ויסודי העבודה
 מאדמור"י בעלזא זלה"ה
 אשר האירו באור תורתם
 וקדושתם, ובדבריהם הקדושים
 והטהורים, העומדים ברומן של עולם

החלק הזה הוא אמרי קדש שיצאו מפום
 ממלל רברבן קדש הקדשים עטרת תפארת
 ישראל משוש כל הארץ לו דומיה תהלה

כ"ק מרן

מורהרי"ד

זלה"ה זי"ע ועכי"א

חלק ב'
 במדבר דברים
 מועדים

לפי הקפדת רבותינו ז"ל לא להדפיס

ההכנסות מוקדשות למוסדות בעלזא

מנהיג מכבר. ונפק"מ, דאם אתה ממנה עתה מנהיג מחדש, דאף שאינו ראוי והגון לכך מצד עצמו, אתה משרה עליו שכינתך לצורך ישראל, א"כ הגיעה העת שאתבע שיירשו בני אח גדולתי, אע"פ שאינם ראויים. אמר לו הקב"ה אין אני עושה מנהיג מחדש, אלא קח את יהושע, את שבדוק לך מכבר שהוא צדיק, והוא ראוי מכבר לאותה איצטלא, להיות מנהיג ישראל, בעבור שלא מש מתוך האוהל.

76 ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון וגו' וסמכת את ידך עליו. והעמדת אותו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה. ולהלן (פסוק כב-כג) כתיב: ויעש משה כאשר צוה ה' ויקח את יהושע ויעמידהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה. ויסמוך את ידיו עליו וגו'. וצ"ל מדוע היפך משה את הסדר, והקב"ה אמר לו שבתחלה יסמוך ידיו ואח"כ יעמידהו לפני העדה, והוא עשה בהיפך. והענין, כי משה בענוותנותו סבר שיעקר הקדושה באה לו ע"י כלל ישראל, ולכן הקדים להעמיד את יהושע לפני כלל ישראל, ורק אחר כך סמך את ידיו עליו, כי לפי דעתו היתה כל מעלחו בגלל כלל ישראל.

ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לחודש פסח לד'. ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג, שבעת ימים מצות יאכל וגו'. והקרבתם אשה לד' וגו'. ויש לדקדק למה מתחילים בקריאת קרבנות המוספין של פסח בפסוק ובחודש הראשון בארבעה עשר, שאינו שייך למוסף של יום ט"ו. ונראה לומר, דאיחא בזוהר הק' כי ליל ט"ו הוי נהיר כחקופת תמוז. ועל כן קורין ובחודש הראשון בארבעה עשר וגו', לרמז - שע"י שהיה הלילה נהיר נתאחדו י"ד וט"ו בקדושת אחת, ונחשבים ליום אחד.

ביום השמיני עצרת תהיה לכם. איתא במדרש (פרשה כא): אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה עליך להוסיף עלינו מועדות וכו'. אמר להם הקב"ה חייכם איני מחזיר ימים טובים מכם, אלא אני מוסיף לכם מועדות שתשמחו בהם, שנאמר ביום השמיני עצרת. וצריך להכין הכונה במה שבקשו ישראל להוסיף להם מועדים, הלא כל המצוות שנתן לנו הקב"ה אין להוסיף עליהן. ועוד, מה השיב להם הקב"ה שלא יחזיר מהם ימים טובים, הלא ישראל בקשו שיוסיף להם. ועוד, איך משמע מהפסוק ביום השמיני עצרת תהיה לכם שלא יחזיר ימים טובים מהם. ונראה, ע"פ מה ששמעתי מא"א ז"ל ששמע מאביו ז"ל שאמר בשם הבע"ש הקדוש זצוקלה"ה זי"ע ועכ"י שכל ימי השנה המה רק השלמה לימים הקדושים. ופירש הכונה, שאדם מישראל צריך לקדש את עצמו כ"כ בהימים הקדושים שיהיה בכוחו להמשיך על עצמו קדושת המועדים לכל השנה, ולהרגיש בכל יום מימות השנה את הקדושה של ר"ה ויוה"כ

ס פ ר

11

חפץ חיים על התורה

באורים ופרושים לחמשה חומשי תורה
עם הערות בשם „מעשי למלך“
על פסוקי נ"ך ומאמרי חז"ל

שנאמרו מפי רבינו הגדול, הגאון הצדיק

מרו"ר ישראל מאיר הכהן זצוק"ל
(חפץ חיים)

עם קוים קצרים לתולדות ימי חיי
וי"ד מאמרים שפרסם לחזוק התורה והיהדות

נערך וסדר ע"י

הרב שמואל גרינבימן

בהוספות באורים ופרושים

בני-ברק א"י

חלק שני במדבר דברים

נדפס בישראל

ויבואו אילמה ושם שתים עשרה עינת מים. (מ"ז כז).

לאילים באו ממרה, מקום שם לא יכלו לשתות מים פי מרים הם, ובעוד כבדת ארץ ה' כבר מים לרוב, עד כי מצאו לנכון לנוח באילים כמה ימים בשביל המים, מה שלא עשו בן במרה, ועי' באבן עזרא כאן, שבמרה ישבו יום א' ובאילים התעכבו כ' יום.

האדם הוא קצר הראות, ובשביל זה הוא מתלונן תמיד ומלא טענות ותרעומות. כי לו ידעו בעמדם במרה, כי יש מוצא למים באילים הסמוכה, לא היו מלינים על משה לאמר מה נשתה, כי הלוא יכולים היו ללכת עוד מעט עד הגיעם אל יבלי מים של מעינות אילים.

אבל אין איש יודע מה לפניו ומה לאחור, ומכאן התלונות.

76. ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק. (י"ז ט).

מה ראה משה ששלח את יהושע? בשביל שליהושע ה' כח התורה, כדכתיב ויהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, היינו מאהלה של תורה, ועקר התגברותו של עמלק ה' בשביל רפיון התורה, כמו שדרשו חז"ל, על וילחם עם ישראל ברפידים, בשביל שרפו ידיהם מן התורה ולפיכך בא עמלק. לכן שלח משה דוקא את יהושע שה' לו כח התורה ואמר לו "צא" היינו אתה בעצמך, שעיקר הנצחון יהי' על ידך ובשבילך ה'.

מ ע ש י ל מ ל ד

דרכו בקודש ה' להמציא בעצמו לאורח כל מחסוריה, אף ה' מביא כרים וכסתות להציע מטתו.

אורח שהתאכסן פעם בביתו. בראותו איך שהח"ח מטריח עצמו בשבילה, בקש מהח"ח רשות לעזור לו. אבל הח"ח ענה: כלום ירצה כבודו לעזור לי גם כשהייתי מתלבש בבקר בטלית ותפילין?

מצות הכנסת אורחים, אמר הח"ח, היא מצוה שאני מחויב בה ולא האורח.

והי' מספר ממנהגו של המגיד מדובנא ז"ל, כשהיה שוכר בית דירה עבורו, היה מתנה עם המשכיר, שתהיה לו הרשות להכניס אורחים לתוך ביתו. כשמש במשרת מ"מ בעיר זאמושטש, פגע בעני סומא בשתי עיניו כשנער קטן מוליכו. שניהם עמדו בשוק ולא ידעו לאן לפנות למצוא מקום לינה. המ"מ הכניסם לתוך ביתו וכה ישבו אצלו עד שמצא עבור שניהם בית דירה. לימים נפטר הסומא והילד נשאר לבדו בגלמוד. המ"מ הכניסו לתוך ביתו וטפל עמו כמו עם בן יחיד, מסרו למלמד טוב, ובעל כשרון עצום היה התלמיד הזה עד שבמשך זמן קצר לא ידע המלמד לענות על שאלותיו, וכה הלך מחיל אל חיל, עד שלבסוף נתפרסם הילד הזה בתור הגאון הידוע ר' שלמה קלוגר זצ"ל. (ז) ובשביל כך היה דרכו בקודש לבלי להשתמש באחרים בענינים שהיו

ואמר והי' כאשר „ירים” משה ידו, ולא כתיב כאשר „הרים” לומר

מ ע ש י ל מ ל ד

נחוצים להצלת התורה והיה מכתת רגליו בעצמו לערי הבירה ברוסיה, ולחארשא ולווילנא בפולניא, להשתדל אצל הממשלה להסיר רוע הגזרה שגזרו על הת"ת והישיבות, וכמה פעמים לא לקח עמו אל הממשלה אפילו מתורגמן המכיר בשפת המדינה, אלא היה מדבר בעצמו אל השרים והפחתים בלשון אידיש, וראה זה פלא, כי דבריו באידיש היו עושים רושם על שומעיהם עד שהעבירו את הגזרה תיכף, כי דבריו היו יוצאים מלב טהור ותמיד נכנסו בלב השומעים.

אוצר החכמה

היה מפרש מאמרם ז"ל (ב"ב ע"ה) זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לאותה בושה וכו', והכוונה היא, שהוקנים שראו את משה ויהושע, שיהושע היה ג-כ מלך ונביא אף שלא הגיע למדרגת משרע"ה, היו מצטערים על אשר אל משו גם המה מתוך אהל משה, ולא הגיעו למדרגת יהושע, וזו היא הבושה והכלימה.]

והוגד לי כי כשגזרה מלכות פולין בהתחדשה, נזרה על ת"ת והחדרים, כנס הח"ח אספה רבתא של אדמו"רים ורבנים בורשה והחליט ללכת אל שר ההשכלה והחנוך לבקש מלפניו על עמו ולהעביר את רוע הגזרה, וכה היו דבריו בלשכת המיניסטר בשפה היהודית: (כמובן שהמיניסטר הזמין אחד ממזכיריו היהודיים לתרגם נאומו ללשון הפולנית).

„לפני 64 שנה, עת פולין מרדה בשלטון הרוסים, והשלטון דיכא את המרד בדם ואש, עמדתי בשוקה של ראדין וראיתי איך מובילים מורדים פולניים כשידיהם אסורות ורגליהם לנחושתיים הוגשו, נודעועתי כי ראיתי איך שמענים את אנשי פולין על עונשם היחיד שרוצים לחיות חי שחרור, בכיתי בשעת מעשה חושבתי, הלא כתוב מפורש, והא' יבקש את הנרדף, בטח יראה ה' בעניכם ויחוש לעזרתכם, וכה זכיתי לראות עכשו מדינת פולין כשחרורה, אולם חשבתי לנכון שמדינת פולין תזכור את יסורי בתקופת שלטון ה"צאר" ולא תדכא עמים אחרים, ואילו בראותי איך אתם זוממים לגזור נזרות על ישראל, לפצוע נשמתו ולהרחיק את בנינו מלמודי התורה, עכשו אני חושש לגורלכם, שלא תאבדו חלילה את עצמאותכם המדינית, כי הלא אנו עכשו ה"נרדפים" והא' יבקש להצילנו”.

ספורו נכנס באזניו של המיניסטר והעביר את הגזרה, ורק שנים ספורות עברו מאז, קרוב לשבע שנים, ומדינת פולין טעמה שוב את טעם הדכוי מצד כובש אכזר...

וכה עמד גם על משמר הרבנות בישראל, זכורני בשנת תר"ץ גזרה ממשלת פולין, שכל רב צריך להתאשר מטעם חבר רבנים, שהממשלה תסמוך ידה עליהם, הח"ח נסע לורשה להעביר את הגזרה הנוראה הזאת, שעלולה היתה לחתור חתירה תחת משרת הרבנות, והנה בקר הח"ח את אחד השרים והלה הבטיח לו למלאות בקשתו, ולבסוף חזר בו וקיים בנפשו „אשר פיהם דבר שוא”.

14

ספר

כתב סופר

על

חמשה חומשי תורה

23/08/2018

חברו

גאון ישראל וקדושו רכבו ופרשו רב רבנים ומבחר הדרשנים רב
פעלים מקבציאל ספרא דישראל בוצינא קדישא רשכבהינ

בקש"ת מה"ז אברהם שמואל בנימין סופר וצוקיל

אב"ד ור"ט רבתיא בק"ק פרעשבורג יע"א

בעל שו"ת כתב סופר

ממלא מקום אביו רבינו הקדוש בעל חתם סופר וצוקיל
משנת ואביטתה נפלאות ער שנת גל עיני ואביטתה נפלאות.

חלק שני

ספר ויקרא במדבר דברים

דוכא לדפוס ע"י בנו הצעיר

הק' שלמה סופר

חונה בק"ק דערעטשקע ורגליל יע"א.

שנת אשכ סופר לפ"ק.

Wien.

Verlag von Jos. Schlesinger's Buchhandlung,

I., Seitenstättengasse 5.

אשר ילא לפניהם ואשר יבא לפניהם, יש לפרש דמנה לפעמים צבי ודינה וקצלים עליהם וליך אשר ע"פ ילאו ויבואו אצל שוויים לכיוו כינוסי אשר נחקקו ע"פ חכמי' וראשיה' ועד"ז יליכס ואינו יכול לעשות כרצונו ומפלו רק ע"פ גדולי העם, אצל לא כן חפץ ונשה שיהי' מנהיג ישראל אלא שיוכל לעשות כרצונו, שאם ילטרך מנהיג לילך ע"פ דרכם הם עכתיגים אותו ומוליאי' ונציאי' אותו, ולכן אמר אשר ילא לפניהם ולא ע"פ ליוויים אלא אשר יליאי' ואשר יביאם הוא בעלמו יחי' מנציאי' והמוליאי' ולא לפי הסכמות הדור ומאוי' כפסס, ויש להאריך וק"ל:

קח לך את יהושע איש אשר רוח בו, ל"ל דכ' רש"י שורע"ה בקס עבד צביו ואמר הגיע העת, ואמר לו ה' קח לך יהושע כולך תאניה יאכל פרים, ול"ל מכיון שצביו לא הי' ראוי וכי ח"ו בקס מנס עוצת צביו מה שאינו לטובת הלבנה, וי"ל שנוסס לגדול עכחמחמו חיסב שגם הוא אינו ראוי רק זכות הרצים עמד לו, וכן יחי' צביו יכולים לנהג הליצור, והסצי' לו ה' קח לך את יהושע איש אשר רוח בו פיש צו בעלמו רוח קודם שכבחר למנהיג ורוח צו בעלמו ואינו כן צבכך כנ"ל:

קח את יהושע צילקוט שהעמידו מן הארץ והוסיצו צין צרכיו והי' מנס וישראל מנציאים ראשיהן לטמוע דצביו על יהושע, ונשה הי' יהושע אומר צדך ה' אשר כחן תורה לעמו ישראל על ידי מנס רציו ע"כ, והוא חנוה, ונ"ל הכה יהושע עלה וכתעלה צפחה פתאום שהי' מנוס לנסה והושב צעקונו וצאונה הי' ראוי שיולאי חלציו יקפו גדולתו כמו שהי' צאסן סצביו נכתבו החסיו, ונ"כ שהי' מעמידו מן הארץ מלכה מחתומה שהי' צו והוסיצו - צין צרכיו כא' חלציו, והי' מנס וישראל מנציאי' ראשיהן לטמוע מה יאמר יהושע שזכה לגדולה כזו, וצאונה יש לחנוה על יהושע שלא סירב כלל וקיבל עליו הנסיאות והלא נשה רבו לא עשה כן אלא סירב כגד ה' כוזה פעמים כאשר צחר צו צוולרים אצל י"ל שורע"ה לא מלא זכות להיות ראוי לסליחות כמה שאמר ניי חכבי וכי אוליא צבי ישראל צאיזה זכות שלא הי' זכיות לישראל ולכן סירב צסליחות ה' ולא מלא עלמו ונלד עלמו ראוי לכך ולא מולד ישראל, אצל יהושע אס הי' נוסרצ הי' כראה כאלו סצר הוא סצו צחר ה' נוסס ונעלוהיו והי' כראה כנחגאס ולכן לא סירב כלל ואמר צדך ה' אשר כחן תורה לישראל ע"י מנס רציו והרצה זכיות עומדים ליוניו זכות החורה וזכות ישראל חכות מנס רבו פע"י קצלוהו וצזכות סלגס חלס הי' צועס ונצוולרים דצבי סילקוט על ככון:

76 ונתת משהו עליו למען ישנועו צבי ישראל, עיי' רש"י וכוז"ן מה שסרסו, ולולי דצריסם ל"ל צשאוער למה אמר ה' ונתת משהו ולא כל הודך למה קינץ ה' בזה, זי"ל שהי' צו לודך לאשר קרמ ועדתו אמרו רב לכס כי כל העדה כולם קדוסיס וכו' ומצולר צרמז"ן סס שלא כחסו צגדולת מנס אלא סטענו שלא מעלמו כחגדל כ"כ ועלה למחנה גדולס כז אלא צזכות ישראל זכות הרצים כיון שנומד צסליחות כל ישראל עיי"ס, ולחוליאס מדיעס זו שלא יאמרו כן ציהושע אמר ה' ונתת משהו ולא כל הודך ואס מנס צזכות הרצים כנעלה כל כך למה לא יחי' יהושע צומדנה מנס הלס גס הוא צסליחות כל ישראל, מזה יראו למשרע כי מנס מעלמו עלה וכתעלה, ויהושע לא הגיע לעלמו של מנס, אצל אס יחי' יהושע כמנס יאמרו מה שאמרו על מנס וגס יאמרו צדעחס צמנס עלמו ולכן החתכס ה' ואמר ונתת משהו ולא כל הודך למען ישנועו צבי ישראל עיי"ז ישנועו ויאזינו לו ויראו כי הוא מעלמו ראוי לכך צזכות עלמו כי הוא איה אשר רוח צו כנ"ס צקמוך וי"ל שזו שאמרו זקינים סצדור פגי מנס כפגי חוה פגי יהושע כפגי לבנה אי לאוהה צמס היינו סראו עכציו למשרע שלא סנימ גדולה ועדנה מנס ויש להאריך וק"ל: L ואמרת

Te ואמרתי למרש הא דזקיקים שזדור אונרו אוי לאוחה צוסה וכו', למה דוקא זקיקים
אונרו כן הא המרש הי' רב זיניהם וגם בחורים יכולים להצין ולחלק בין
חונה ללצנה, דל"ל וזה הי' הצוסה וכלימה חולי אס יגיע יהושע לסכות ושה וישמש אח
ישראל פנים רצות חמותם יעמוד לו יעלה גם הוא לוודגת ושה ואינו דושה צן חושים
לצן ואת, אבל צלוה הזקיקים שהכירו את ושה ויילדותו צנת סכתוונה למכתיג ישראל
וראו פגם אז הי' צוודגת גדולה יותר וכונו שיהושע עומד עתה, לכן הצינו המרש צין
פניהם והצינו פגם אס יבוא יהושע בצכות ושה ג"כ לא יתי' כמוהו ולא יעלה למדגתו
לעולם אבל הצחורים שהכירו את ושה ויוני זקותו הגם פראו המרש צין ושה ויהושע
אבל חסצו פאס הי' יהושע בצכות ושה יעלה ויצוא גם הוא לוועלחאו, ע"כ דוקא הזקיקים
שזדור פזכרו את ושה מנעוריו ידעו והכירו פושה הי' אז גדול יותר ויהושע עתה ולא
יעלה לעולם למדגתו הגדולה ואונרו אוי לאוחה צוסה וכלימה וק"ל: 4

ויסמך את ידיו עליו וילוחו כאשר דבר ה' ציד ושה, ופירש"י כאשר דבר קאי על הסוד
וק"ל דל"ל ג"כ וזהו ציד ועיי' צפ' קרח ציד ושה ושה שפירש"י פס, וק"ל צסנצאר
הא למה ה' וקנחת את ידך עליו רק יד אחת ושה נהג עובת עין וסמוך ידיו עליו,
למה לא ליוה ה' שיקמוך צפתי ידיו, וק"ל כי רלה ה' שלא יסכחו את ושה רבם, ואס
יבוא אחרי וי סימלל את וקונו צפלימות ויהי' כמוהו וווש, צרוב סימיוס יסכחו את
ושה ויחכמו עליו, ולכן רלה ה' לטובת ושרע"ה שיקמוך רק יד אחת ואל יעקשו כלי
ונלא וגדוש כדי סיזכרו חמיד אוחו ותמיד יתחצלו עליו כו"ש חז"ל זקיקים שזדור הי'
אונרים פני ושה וכו', אוי לאוחה צוסה וכו', וושה לאחצתו את ישראל ולכבוד ה' ונחל
על פלו וסמוך את ידיו עליו וזהו הטובת עין, ונ"ו ואת ה' היתה זאת כי כשתכחו כושה
וואת הלכות ציוני חצלו של ושה כדי סיכגיסו גודל העדר והסכרון של רבן ישראל ככ"ל
לצאר, ואונר כי ה' ליוה לו סיכו אוחו לעיניהם ועיי' רנצ"ן פילומדיהו איך יכתיג את
הליצור, והנה לכל זה הי' לריך יהושע אס אינו ונלא רוח חכמה, אבל ואתר פסמוך ושה
פתי ידיו ונלחאו ועתה שלא ללורך הי' עוד פילוחו אוחו, ונ"ו ושה לא פניה ואת
אשר ליוה ה' ולוית אוחו לעיניהם, וז"ש וילוחו כאשר דבר ה' ציד ושה פי' כאשר דבר
לו וליוה אוחו על כך אחר פסמוך אוחו ציד אחת היינו ציד ושה כן עשה ואחר פסמוך
אוחו צפתי ידיו ונ"ו ליוה אוחו לעיני העדה ככ"ל:

ונתת ושהודך עליו ולא כל הודך ונכאן למדים פני ושה כפני חוה וכו', כ"ל כי צושה
כתיב ונלאו ושה חליו כי קנן אור פניו וזהו פני ושה כפני חוה פח"א להסתכל
בה ופני יהושע כפני לצכה פהכל וקחבלים בה פאין אורה חזק ולכן הולרך ללוות כל
איס אשר יורה את פיך יווח כדי פיהי' יראים וונו וקצ"ה אור עול וקל והך על
קדקס וק"ל:

ויסמך ידיו עליו צוודגת ונלוד שפשאו כלי ונלא וגדוש, כ"ל למרש ושה דכתיב קד לך
את יהושע איס אשר רוח צו וכו', ולוית אוחו לעיניהם, כי יהושע הי' ראו'
להיות ונכתיג ישראל ונלד נודותיו ונעלותיו, אלא פהי' עכוותן טוצא ותי' וקחזיר חכמותו
וז"כ איס אשר רוח צו ולא כלה לחוף, אבל עכשו הי' לריך לעמוד לפני העדה וללמוד
חכמה ודעת ולהפיץ וועייכי חכמותו, והיינו ולוית אוחו לעיניהם עיי' רנצ"ן ותצין, וז"כ
ויסמוך ושה ידיו עליו שפשאו ככלי ונלא וגדוש כי כלי ונלא ונלומלס אינו כראה לחוף
פיס דבר צכלי אבל כשיס גודש כראה פיס צחוכו, ועיי' צרכתו של ושה נעשה ככלי
מלא וגדוש פהיה כראה וכיכר לכל העולם חכמותו וזינתו הגדולה לומען ישועו חליו כל
ישראל, גם י"ל ע"ד ח"ל פיש ווי שהוא חכס עדיף ונכתיג אבל אינו יוכל ללוד לאחרים
ולחציס

17

לְמִשְׁפָּנָא: ׀ וְהָיָה כִּד עֲלֵל
 מִשָּׁה לְמִשְׁפָּנָא נְחִית
 עֲמוּדָא דְעֲנָנָא וְקָאם
 בְּתַרְע מִשְׁפָּנָא וּמְחַמְלָל
 עִם מִשָּׁה: ׀ וְחֹזֵן כָּל עֲמָא
 יֵת עֲמוּדָא דְעֲנָנָא קָאם
 בְּתַרְע מִשְׁפָּנָא וְקִימִין כָּל
 עֲמָא וְסַגְדִין גְּבַר בְּתַרְע
 מִשְׁפָּנִיָּה: ׀ יֵא וּמְחַמְלָל יֵי
 עִם מִשָּׁה מְמַלָּל עִם מְמַלָּל
 כְּמָא דְמְמַלָּל גְּבַר עִם
 חֲבֵרִיָּה וְתַב לְמִשְׁרִיתָא
 וּמִשְׁוּמְשִׁינִיָּה יְהוֹשֻׁעַ בְּרִנּוֹן
 עוֹלִימָא לָא עֲדִי מְגוֹ

תולדות אהרן ודבר ה' אל. ברכות סג:
 עקרים מיג פייא ס' הוורר פ' ואתחנן:
 ושב אל. ברכות שס ומשרתו. ברכות שס
 פסחים קיט: מנחות צט: תמורה יז.

הָאֱהֵלָה: ׀ וְהָיָה כִּבָּא מִשָּׁה
 הָאֱהֵלָה יֵרֵד עֲמוּד הָעֲנָן וְעָמַד
 פֶּתַח הָאֱהֵל וְדִבֶּר עִם-מִשָּׁה:
 וְרָאָה כָּל-הָעַם אֶת-עַמּוּד הָעֲנָן
 עֹמֵד פֶּתַח הָאֱהֵל וְקָם כָּל-הָעַם
 וְהִשְׁתַּחֲוּוּ אִישׁ פֶּתַח אֱהֵלוֹ:
 76 יֵא וְדִבֶּר יְהוָה אֶל-מִשָּׁה פָּנִים אֶל-
 פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל-רֵעֵהוּ
 וְשָׁב אֶל-הַמַּחֲנֶה וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֻׁעַ
 בֶּן-נּוּן זָעַר לָא יִמְיֵשׁ מִתּוֹךְ הָאֱהֵל:

שפתי חכמים

האהל ומפרש דלצאת קאי איציאה שיצא מן מחנה ישראל ולא קאי
 אאהלו של משה: פ כלומר שהוא לשון הווה: ע הדליית כדגש
 ובחזיק תחת המים ואינו קרוי מדבר בשו"א תחת המים משום
 דמדבר משמע שהמלך מדבר עם ההדיוט אבל מדבר בחזיר"ק פתרונו
 הקול מדבר בינו וכו': פ לא לפתח אהלו של משה כמוכן מאיש
 פתח אהלו שפירשו לפתח אהלו רק בעבור שעמוד ענן שם אמר
 איש פתח אהלו: צ דאם לא כן למה היה שב אל המחנה אחר שדיבר
 הקב"ה עמו פנים אל פנים והלא במקום שדיבר השם עמו שם היתה
 דירתו כדכתיב והיה כבא משה האהלה וגו': ק ר"ל מסדר הלמוד
 מפני שקודם יום הכיפורים לא היה לו פנאי ללמוד ולא ללמד מפני
 טרדות העגל ושהתפלל עליהם וקבלת לחות האחרונות אבל לקחת
 האהל היה חזק אחר מעשה העגל: ר ואם תאמר והלא בפרשת

רש"י

מוצטט שהשכינה תכנס אחריו לפתח אהלו: (ט) ודבר
 עם משה. כמו מדבר עם פ' וכו'. מרגומו ומחמלל
 עם משה שהוא כבוד שכינה כמו ושמע את הקול ע
 מדבר אליו"א ואינו קורא מדבר (בש"א) אליו כשהוא
 קורא מדבר (בש"ר"ק) פתרונו הקול מדבר בינו לבין
 עצמו וההדיוט שומע מאליו וכשהוא קורא מדבר
 (בש"א) משמע שהמלך מדבר עם ההדיוט:
 (י) ודשתחוו. פ לשכינה: (יא) ודבר ה' אל
 משה פנים אל פנים. ומחמלל עם משה: ושב
 אל המחנה. לאחר שנדבר צ עמו היה שב משה אל המחנה ומלמד לוקנים מה שלמד והדבר ק הזה נהג
 משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יומר שהרי בשענה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובי"ח שרף את
 העגל וכן את החוטאים ובי"ט ר עלה שנאמר והי ממחרת ואמר משה אל העם וגו': ועשה שם ארבעים יום
 ובקש רחמים שנאמר ואתנפל לפני ה' וגו' ובר"ח אלול נאמר לו ועלית צנקה אל הר סיני לקבל לוחות האחרונות
 ועשה שם מ' יום שנאמר צהם ואנכי עמדתי צהר כימים הראשונים וגו' מה הראשונים צרלון אף האחרונים
 צרלון אמור מעתה אמתעיים היו צכעם. צי' תשרי נחלצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר לו למשה
 סלחתי כדברך ומסר לו לוחות אחרונות וירד והתחיל לזווחן על מלאכת המשכן ועשאוהו עד א' בניסן ומשהוקם
 לא נדבר עמו עוד אלא מאלה מועד: ושב אל המחנה. מרגומו ומצ למשרתא לפי שהוא לשון הווה וכן
 כל הענין וראה כל העם וחזן. ונצו וקיימין. והציטו ומסתכלין. והשתחוו וסגדין. ומדרשו ודבר ה' אל משה
 שישוב אל המחנה אמר לו אני צכעם ואמה צכעם א"כ מי יקרצם:

א במדבר ז ב תענית כח: ג שמות לב ד דברים ט ה שט

בעוה"ש"ת

פירוש הרמב"ז

על התורה

לרבינו משה ב"ר נחמן ז"ל

מבואר בסגנון קל בשם

טוב ירושלם

עם הערות וביאורים בשם

פני ירושלם

אגודת התורה

הכין ופעל, בעזר ממעל

פנחס יהודה ליברמן

באאמ"ר מו"ה טוביה זלה"ה

חלק שני

שמות

פעה"ס ירושלם תובב"א

שנת תשמ"ח לפ"ס

19

אגדה זו. ואם כן יהיה ומשה יקח את האהל וכל הפרשה מ"ח בתמוז עד סוף מ' ומיוה"כ עד אחד בניסן. אבל לא יבא זה כהוגן ממה שאמר הכתוב: ואתנפל לפני ה' כראשונה מ' יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי וגו', וכתוב: ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה' להשמיד אתכם. ואי אפשר שיהיה כל זה במ' יום האחרונים אחר שנאמר לו פסל לך ועלה אלי ההרה, כי היו ברצון, וכבר ביטל להשמיד אתכם.

7e (יא) ומשרתו יהושע בן נון נער. כתב ר"א: חיה יהושע מאה ועשר שנים, וחכמים אמרו כי שבע שנים כבש ושבע שנים חלק, א"כ היה בן חמשים ושש שנה, ואיך יקראהו הכתוב נער, וככה פירושו: ומשרתו יהושע בן נון שירות נער. ועל דעתי דרך לשון הקדש שיקרא כל משרת נער, כי בעל השררה הנכבד הוא האיש, והמשרת לו יקרא נער, וכן: גחזי

פזב ירושלם

ולפי זה התרחש "ומשה יקח את האהל" וכל המסופר בפרשה אודות האהל (פסוקים ז-יא) מ"ח תמוז עד סוף ארבעים יום, ומיום כפור עד אחד בניסן.

אבל קשה על זה ממה שנאמר: ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי וגו' כי יגורתי מפני אף והחמה אשר קצף ה' עליכם להשמיד אתכם (דברים ט יח-יט), וממה שנאמר: ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום ואת ארבעים הלילה אשר התנפלתי כי אמר ה' להשמיד אתכם (שם ט כה). ואי אפשר לפרש שכל זה היה בארבעים הימים האחרונים אחרי שה' אמר לו (להלן ד א): פסל לך וגו' ועלית בבקר אל הר סיני, שהרי ימים אלה היו ברצון, וכבר ביטל ה' אז את גורתו להשמיד אותם*.

"נער" פירושו גם: משרת. ופשט הפסוק הוא: ומשרתו יהושע בן נון היה נער אשר לא ימש מתוך האהל, היה משרתו התמידי. יהושע היה הגדול שכתלמידי מרע"ה. "בן נון" היה תואר הכבוד שלו, שמוכר: נבון, או: בינה מוליד.

(יא) ומשרתו יהושע בן נון נער*. כתב רבי אברהם: יהושע חי מאה ועשר שנים (יהושע כד כט), ורו"ל אמרו (ובחיים ק"ח): ששבע שנים כבש ושבע שנים חלק, ולפי זה היה כמעשה העגל בן חמשים ושש*. וא"כ קשה איך קורא לו הפסוק נער. אלא פירושו כך: ומשרתו יהושע בן נון שהיה משרת אותו שירות נער*. עכ"ד.

ולפי דעתי דרך לשון הקדש לקרא כל משרת "נער", כי בעלי השררה הנכבד נקרא "איש", ומי שמשרת אותו נקרא "נער"*. כמו: וגחזי נער (מלכים ב ד יב), יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו (שמואל ב ב

פני ירושלם

(יא) נער. השאלה היא, מהו המובן של "נער" האמור כאן.

בן חמשים ושש, כי מ' שנה הלכו במדבר, וז' שנה כבשו וז' שנה חלקו, הרי נ"ד, ושני חייו ק"י, א"כ היה כמעשה העגל בן נ"ו. [אבל בסדר עולם (פ' יב) אמרו שיהושע פרנס את ישראל כ"ח שנה, הביאו רש"י בשופטים (יא כו) וכד"היא (כב ה) וכתב שלפי זה היה כמעשה העגל בן מ"ב שנה].

שירות נער, כלומר, כל מה שנער עושה היה יהושע עושה. (מקור חיים)

נקרא נער, מפני שדרך הקטן לשרת את הגדול. (הרד"ק בס' השרשים ש' נער)

להשמיד אותם. והרא"ש (סוף מס' ר"ה) כתב שמה שכתב בפדר"א שמ' יום עשה במחנה הוא טעות סופר, שהרי היה בהר שלשה פעמים, כ"ז בתמוז שכר את הלוחות ודן את ישראל, ובי"ח בתמוז עלה, וירד בכ"ט באב, ובר"ח אלול עלה. אולם גם בתנא דבי אליהו (ח"ב פ"ד) כתב כהפדר"א שארבעים יום האמצעים היה במחנה.

ודעת הפדר"א שמרע"ה אמר כך: כי עדיין יגורתי מהאף והחמה אשר קצף ה' תחילה להשמיד אתכם, כי אמר ה' תחילה להשמיד אתכם. וכך מפרש רבינו עצמו שם, שהרי גם לרבינו שמפרש שהתנפל במ' הימים האמצעים כבר נחם ה' מלהשמידם עוד כ"ז בחמוז לפני דתו מההר כשחלה את פני ה' אלהיו.

20

נערו, יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו, וכן: עשרה נערים נושאי כלי יואב, כי יואב לא ימסור כליו רק לאנשים גבורי חיל שעמדו על ידו. וכתוב: ולשנים האנשים המרגלים אמר יהושע, וכתוב: ויבאו הנערים המרגלים וגו', מפני שהיו משרתי העדה, מרגלים להם. וכן רבים, וכן: נערי המלך משרתיו, ביאר שהם האנשים העומדים לפני המלך משרתי גופו, לא משרתי החצר. וא"כ יאמר: ומשרתו יהושע בן נון משרת תמיד שלא ימוש מתוך האהל. וטעם בן נון, בא בחירק תמורת סגול, וכן: דברי אגור בן יקה, שבן לילה היה וכן לילה אבד, אם בן הכות הרשע. ועם כל זה אני תמה מדוע לא נמלט בשם הצדיק הזה אחד שיבא כמנהג. ואני חושב כי נהגו לקרותו כן לכבוד, כי היה הגדול שבתלמידי משה רבינו ויקראו לו בינון, כלומר הנבון, כי אין נבון וחכם כמוהו, או יהיה ענינו יהושע שהבינה מוליד, יעשו נון מלשון: לפני שמש ינון שמו.

(יב) ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי. היה זה בהר סיני בעלותו שם ביי"ט בתמוז, ולא הוצרך הכתוב לומר ויעל משה אל ה' ויאמר אליו ראה אתה אומר אלי, כי כל עת היות הכבוד שוכן בהר סיני בידוע ששם הדבור, וכן אמר: ועתה אעלה אל ה', ואמר: וישב

טוב ירושלם

(ד), וכמו: עשרה נערים נושאי כלי יואב (שם יח טו), שהרי יואב מסר את כליו רק לגברים גבורי חיל שעמדו על ידו. ונאמר: ולשנים האנשים המרגלים אמר יהושע (יהושע ו כב), ובפסוק שאחריו נאמר: ויבאו הנערים המרגלים, מפני שהיו משרתי העדה, מרגלים להם. וישנם עוד פסוקים רבים כאלה. וכן: נערי המלך משרתיו* (אסתר ב ב) פירושו כך, והפסוק מבאר שהם האנשים העומדים לפני המלך, משרתי גופו, לא משרתי החצר.

ולפי זה הפסוק אומר: ומשרתו יהושע בן נון היה משרתו התמידי שלא מש מתוך האהל. והפירוש של בן נון הוא בן נון, והחיריק בא במקום הסגול. כמו: דברי אגור בן יקה (משלי ל א), שבן לילה היה ובן לילה אבד (ינה ד י), אם בן הכות הרשע* (דברים כה ב).

אך אעפ"י כן אני מה, מדוע שם זה אינו כתוב אף פעם כדרכו*. לכן אני חושב שנהגו לקרא לו כך בדרך כבוד, כי היה הגדול שבתלמידי משה רבינו, וקראו לו "בינון", כלומר הנבון, כי לא היה נבון וחכם כמוהו. או מובנו: יהושע אשר בינה מוליד, ולפי זה "נון" הוא מלשון: לפני שמש ינון שמו* (תהלים עב יז).

ויאמר משה אל ה' כשעלה להר סיני ביי"ט בתמוז.

(יב) ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר אלי*. אמירה זו היתה בהר סיני כשעלה לשם ביי"ט בתמוז, והפסוק לא ראה צורך לומר "ויעל משה אל ה'" ויאמר אליו ראה אתה אומר אלי, כי כל זמן שהשכינה שרתה בהר סיני מובן מאליו שהדיבור היה שם*, כמו שמשא אמר: ועתה אעלה אל ה' (לעיל לב ל), וכמו שנאמר: וישב משה אל ה' (שם לב לא), ששב אל המקום שהתפלל בו להי*.

פני ירושלם

(יב) אלי. ממה שלא נאמר "ויעל משה אל ה'" נראה לכאורה שאמירה זו היתה ביי"ח תמוז באהל שנטה לו מחוץ למחנה הנז' בפסוק הקודם. לכן מפרש רבינו שהיתה ביי"ט תמוז כשעלה להר סיני.

שהדיבור היה שם, ורק אחרי יוכ"פ כשהשכינה שרתה באהל מועד היה הדיבור באהל.

שהתפלל בו לה' תפילת "ויחל משה" לפני שירד מההר, כמו שפירש רבינו לעיל (בפסוק יא), כי זוהי

נערי המלך משרתיו, לרבינו היה קשה למה הוצרך הפסוק להודיע שהיו משרתיו, הלא "נערי המלך" פירושו משרתיו, ומתוך שהפסוק מבאר שהיו משרתי גופו ולא משרתי החצר.

אם בן הכות, שכולם פירושם בן.

כדרכו, בן נון.

ינון שמו. כל ימי השמש ינוב וירבה שמו. (לפי רש"י וראב"ע שם)

ספר

שיחות מוסר

שערי חיים

מאת

אדוננו מורנו ורבנו

שר התורה מאורן של ישראל

הגאון דבי חיים ליב הלוי שמואל צייץ זעלצה"ה

ראש ישיבת מיר

דרך חיים תוכחות מוסר

שהנחיל לרבים בישיבה הקדושה

ירושלים ת"ו

בשנים תשל"א - תשל"ג

נערך מחדש לפי סדר פרשיות התורה

עם תיקונים והוספות

שנת התשע"ג

שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר: "ד' יסעדנו על ערש דוי", ועי"ש במפרש שביאר שתיבת "יסעדנו" כוללת ב' הענינים הללו. ולהאמור, שתים אלו אחת הן, כאשר הקב"ה מעניש את האדם ונותן לו יסורים, הרי הוא עושה כן בכל מידת האהבה וההתקרבות, ולכן בעת המשפט גופא הקב"ה מתקרב אליו ושכינה מראשותיו, והוא סועד וזן אותו לגודל האהבה. הגדלות של היסורים היא האהבה וההתקרבות של הקב"ה בשעה של משפט.

ועל האדם להתדבק במידות הקב"ה, - "מה הוא אף אתה", ובשעה שחייב על פי דין להעניש את זולתו, הרי הדבר צריך להעשות מתוך אהבה גדולה לאין שיעור. וזאת ראינו בהנהגת מרן זצ"ל, וזו היתה דרכו בחיים, קירב את הבריות לתורה ע"י אהבת הבריות בכל מצב, וזכה להרביץ תורה למעלה מיובל שנים.

השל"ג
פרשת פינחס

מאמר פו

איש אשר רוח בו

74 "ויאמר ד' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וגו'" (במדבר כז יח). יהושע בן נון נבחר להיות מנהיגם של ישראל במקומו של משה רבינו ולהכניסם לארץ, אע"פ שהיו בישראל גדולים יותר מיהושע, שהרי יהושע נמנה חמישי במנין המרגלים (שם יג ח), וכלב נמנה לפניו, ועי"ש ברמב"ן (שם ד) שסדר מנין המרגלים הוא לפי מעלתם, וא"כ כלב היה גדול מיהושע. ובבעל הטורים (שם ג) פירש את הכתוב "ראשי בני ישראל המה", שכל המרגלים היו שרי חמישים כמנין "המה", וא"כ היו עוד אלפים רבים של שרי מאות ושרי אלפים שהיו גדולים מיהושע, ואעפ"כ לא נבחר להיות מנהיג ישראל אלא יהושע.

ואכן, הכתוב פירש את מעלת יהושע, "איש אשר רוח בו", וכנראה שבמעלה מיוחדת זו היה יהושע הגדול שבכלל ישראל, ומשום מעלה זו זכה להבחר למנהיג ישראל. [ובחז"ל מצינו טעם נוסף לבחירת יהושע, משום ששימש את משה רבינו ע"ה, ונתבארו הדברים במאמר סא], אך ודאי אק מקרא יוצא מידי פשוטו, ואף משום המעלה של "איש אשר רוח בו" נבחר יהושע.

ליום הזכרון של מרן ראש השיבה הגה"ח רבי אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה

שיחות

סאמר פו

מוסר

שעא

ובפירוש "איש אשר רוח בו", כתב רש"י: "שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". והוא מה שביקש משה: "יפקוד ד' אלקי הרוחות וגו' איש על העדה" (במדבר כו טז), ופירש"י: "אלוקי הרוחות - אמר לפניו רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינם דומים זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

ובביאור ענין זה נראה, דהנה אמרו חז"ל (פסחים פז א): "בפרק אחד נתנבאו ד' נביאים וגדול שבכולן הושע וכו'. אמר לו הקב"ה להושע "בניך חטאו", והיה לו לומר "בניך הם, בני חנוניך, בני אברהם יצחק ויעקב, גלגל עליהם רחמיק". לא דיו שלא אמר כך, אלא אמר לפניו: "רבונו של עולם, כל העולם כולו שלך העבירם באומה אחרת. אמר הקב"ה מה אעשה לזקן הזה, אומר לו: "לך וקח לך אשה זונה והוליד לך בנים זנונים" (הושע א ב), ואח"כ אומר לו "שלחה מעל פניך", אם הוא יכול לשלוח, אף אני שולח את ישראל".

ומבואר שם בגמ' שכן היה, ולקח את גומר בת דבלים, ולאחר שנולדו לו שני בנים ובת אחת, א"ל הקב"ה להושע: "בדול עצמך ממנה, א"ל רבש"ע יש לי בנים ממנה, ואיני יכול להוציאנה ולא לגרשה, א"ל הקב"ה, ומה אתה שאשתך זונה ובניך בני זנונים, ואי אתה יודע אם שלך הם או של אחרים הם, כך, ישראל שהם בני בחוני, בני אברהם יצחק ויעקב וכו', ואתה אמרת העבירם באומה אחרת. כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו, א"ל הקב"ה עד שאתה מבקש רחמים על עצמך, בקש רחמים על ישראל שגזרתי עליהם שלש גזירות בעבורך וכו'".

ונראה בביאור הדברים, דהנה אמר לו הקב"ה "בניך חטאו", והיינו שישראל הם כבניו של הושע, שהנביא הוא אביהם של ישראל [וכמו שנאמר "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו" (מלכים ב יב)], ולא עוד אלא שכיון שאמר לו הקב"ה "בניך", הרי במאמר זה נעשו כל ישראל "בניו" של הושע, אלא שאעפ"כ לא היו לו רחמי אב, שכת זה של "כרחם אב על בנים" בא לאב ע"י מסירות נפשו בגידול בניו, וכעין מה שאמרו במכילתא על הפסוק לאוהבי ולשומרי מצותי (שמות כ ו, הובא ברמב"ן שם): "ר' נתן אומר, לאוהבי ולשומרי מצוותי, אלו שהם יושבים בארץ ישראל ונותנים נפשם על המצוות, מה לך יוצא ליהרג, על שמלתי את בני, מה לך יוצא להשרף על שקראתי בתורה וכו', המכות הללו גרמו לי לאהוב לאבי שבשמים", הרי שע"י מסירות נפש על קדושת ד' באים לידי אהבת ד'. וכענין זה מצינו באהבת חבירו: "אם אתה רוצה להדבק באהבת חברך, הוי נושא ונותן בטובתו" (ד"א זוטא מ"ב). וכבר נתבאר בארוכה [במאמר ו] כי טעות מושרשת היא בעולם שהאדם מייטיב למי שהוא אוהב, אלא מהלך הדברים הוא להיפך, האדם המייטיב לזולתו הרי הוא נעשה ע"י כך לאוהבו.

ולכן אע"פ שהיו ישראל "בניו" של הושע, מ"מ כיון שלא היה לו עליהם צער גידול בנים, ולא מסר נפשו על גידולם, לא היו לו עליהם רחמי אב על בניו, והיה מסוגל לומר "העבירם באומה אחרת".

דיו, ועי"ש במפרש שנים אלו אחת הן, משה כן בכל מידת זרוב אליו ושכינה יסורים היא האהבה

ובטעה שחייב על גדולה לאין שיעור. את הבריות לתורה שנים.

חשלת מרשת פיוחס

(במדבר כז יח). כינוי ולהכניסם חמישי במנין בנין המרגלים

מה, שכל שרז מאות ישראל אלא

שבמעלה בחר למנהיג משה רבינו אף משום

ומדברי חז"ל שם מבואר שהיתה כאן תביעה על הושע, והיינו שאע"פ שהוא לא הרגיש עליהם רחמי אב, היה לו להבין, שרתמי הקב"ה על ישראל, הם "כרחם אב על בנים", ואין אדם בא להחליף את בניו אפילו אם אינם נוהגים כשורה. וזהו מה שאמר הקב"ה "מה אעשה לזקן זה", כלומר, להסביר לו דבר זה שאין אב מחליף את בניו, אי אפשר, כיון שהוא עצמו לא הגיע לידי התבוננות זו, ואין דרך אלא להביאו לידי כך שירגיש בעצמו רחמי אב על בניו, ואפילו יהיו אלה בני זוננים, וגם יהיה ספק אם הם בניו כל עיקר, מ"מ הוא ירגיש אליהם רחמי אב ע"י שימסור נפשו בגידולם, וע"י כן יבין את טעותו במה שאמר "העבירים באומה אחרת".

וזהו אחד מן התנאים שצריכים להיות למנהיג העם, שירגיש אליהם כאב אל בניו, וכדכתיב: "ויאמר משה אל ד' וגו', האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק וגו'" (במדבר יא יא-יב), ופירש"י: "והיכן אמר לו כן [שאהו בחיקך], "לך נחה את העם", ואומר "ויצום אל בני ישראל", ע"מ שיהיו סוקלים אתכם ומחרפים אתכם". ונראה שר"ל שאם ההרגשה אליהם היא כשל אדם זר, ולא "כאשר ישא האומן את היונק", אזי כשהם "סוקלים אתכם ומחרפים אתכם" יש להם לומר מה לי ולצרה הזאת, וזהו הציזיו "שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק", כי כאשר הוא בבחינת אב, אין הוא "נוטש" את תפקידו גם כשבנו מתמרד בו.

וזו היתה כוונת משה "האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי וגו'", ופירש בספורנו: "הנה האב יכול להנהיג את בניו אע"פ שהם חלוקי הדעות, וזה כי כולם חושבים אותו לאוהב שישתדל בכל כחו להיטיב להם, אבל אלו אינם בוטחים בי כלל, וחושדים ומנסים לראות מה אעשה בעדם". ונראה הכוונה שלא שייך שיהיה יחס המנהיג לעם כאב אל בנים, אא"כ אף יחס העם אליו הוא יחס הבנים אל אביהם, שגם אם דעותיהם חלוקות, בוטחים הם בו שישתדל בכל כחו להיטיב להם, אבל כיון שישראל לא היו בוטחים בו, ולא נהגו כמנהג בנים, אף הוא אינו יכול לנהוג אתם כמנהג אב.

וזהו ביאור הענין של "איש אשר רוח בו", שיכול להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, והוא טובל כל אחד ואחד לפי דעתו, שזוהי הנהגת האב עם בניו, שאין הנהגתו עמהם הנהגה כללית, אלא נוהג עם כל אחד ואחד כפי רוחו, ומטפל עם כל אחד ואחד באופן פרטי כאילו הוא בן יחיד.

זו היא הסגולה החשובה ביותר של מנהיג, שיהא נוהג עם כל אחד ואחד לפי רוחו ודעתו, ועל כן נבחר יהושע למנהיג ישראל, לפי שהיתה בו מידה זו, "איש אשר רוח בו".

מידה זו ראינו אצל מרן ראש הישיבה זצ"ל, שהיה נוהג עם כל אחד ואחד מבני הישיבה כפי רוחו ודעתו, וע"י כך זכה להרביץ תורה באופן נפלא מאד במשך כשני דורות.

ובספורנו פירש: "איש אשר רוח בו" בענין אחר, וז"ל: "מוכן לקבל אור פני מלך חיים, כענין "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (שמות לא ז). והנה מדברי הספורנו נתגלה לנו סוד הדבר מהי מעלה זו של "חכם לב", שמבואר בכתוב שצריך שיקנה אותה האדם בעצמו קודם שיתן לו הקב"ה חכמה, וכמש"כ "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה".

ומדברי הספורנו למדנו, כי "חכם לב" ענינו, מי שמוכן לקבל אור פני מלך חיים, ור"ל מי שאינו מסתפק במה שיש לו, אלא כל כולו מבקש ושואף להתעלות יותר ויותר, זהו "חכם לב" אשר זוכה שיתן ד' חכמה בלבו. וזו היתה מעלתו הגדולה של יהושע, אשר בזה היה מיוחד יותר משאר בני דורו, כי לבקשת החכמה שלו לא היה שיעור.

ואכן מצינו ביהושע, שבשעה שעלה משה למרום המתין לו יהושע למרגלות הר סיני ארבעים יום (רש"י שמות כד יג), וכל כך למה. ונראה שהוא כדי שמיד עם רדת משה רבו מן ההר יוכל לשמשו וללמוד ממנו, ומשום כך עזב יהושע את ביתו ואת כלל ישראל, והמתין מ' יום למרגלות ההר, והכל כדי לזכות לשמש את משה כמה רגעים נוספים, כשיעור הליכה מהר סיני עד למחנה ישראל, כה גדולה היתה מידת בקשת החכמה של יהושע. [ונתבאר ענין זה בהרחבה במאמר נט].

[ומצינו גם במעשים טובים שצריך האדם לשאוף ללא גבול, וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פכ"ה): "חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב", חייב זה נאמר לכל אדם, ואפילו הוא רחוק מאד ממעשי האבות, מכל מקום צריך ששאיפתו תהא להגיע למעשי האבות, ואז הוא זוכה להתעלות כפי ערכו].

ועומק הענין הוא, שאת בית הקיבול לחכמה, דהיינו בקשת החכמה, על האדם להכין בעצמו, ורק אז הקב"ה ממלאו, וכמו שנאמר: "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא יא), ופירש"י ובאבן עזרא: "הרחב פיך ושאל ככל שתוכל, ואמלאהו". "הרחבת הפה", שהיא יצירת בית הקיבול, מוטלת על האדם עצמו.

וזה כל עבודת האדם, להכין את הבית קיבול לחכמה. וגם עבודת המדות היא בכלל ההכנה לחכמה, שהרי אחז"ל (פסחים סו ב): "כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת", בחסרון טוהר המדות אין האדם ראוי להיות "בית קיבול" לחכמה, וממילא חכמתו מסתלקת.

דהיינו שאע"פ שהוא ישראל, הם "כרחם נהגים כשורה. וזהו דבר זה שאין אב זבינות זו, ואין דרך אמילו יהיו אלה בני אליהם רחמי אב ע"י זה "העבירים באומה

גיש אליהם כאב אל העם הזה אם אנכי יונק וגו'" (במדבר יא העם", ואומר "ויצום ונראה שר"ל שאם ת הונק", אזי כשהם הזאת, וזהו הציווי בבחינת אב, אין הוא

מ אנכי וגו'", ופירש דעות, וזה כי כולם לו אינם בוטחים בי ה שלא שייך שיהיה הא כיחס הבנים אל ל בכל כחו להיטיב בנים, אף הוא אינו

כנגד רוחו של כל האב עם בנו, שאין רוחו, ומטפל עם כל

כל אחד ואחד לפי בו מידה זו, "איש

ומעין דבר זה שאת בית הקיבול צריך האדם להכין בעצמו מצאנו בנס השמן אצל אלישע, שהיתה האשה צריכה להכין כלים כאשר תוכל (מלכים ב ד ג), ורק אז נעשה לה נס ונתמלאו, וכשאמר הנער שאין עוד כלי, "ויעמוד השמן" (שם ו), כי אין הנס נעשה לאדם אלא כשהכין כלים לקבלו. וכן הוא בהשפעת החכמה על האדם, שאת "בית הקיבול" שלו לקבלת החכמה צריך האדם בעצמו להכשיר, וה"בית קיבול" הוא "בקשת החכמה" - "חכם לב", וע"י זה הוא זוכה לשפע רב לאין שיעור.

L

תשרי
פ"ש תש"ח

מאמר פז

גנות הכעס

מאמרים הרבה מצינו בדברי חז"ל בגנות מידת הכעס: "אמר רבה בר ר"ה כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו וכו', ר' ירמיה מדיפתי אמר, משכת תלמודו ומוסיף טפשות, שנאמר (קהלת ז ט): "כי כעס בחיק כסילים ינוח" וכו', רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעוונותיו מרובין מזכויותיו, שנאמר (משלי כט כב) "זבעל חמה רב פשע" (נזרים כב ב). וכן איתא (שם ע"א): "אמר ר"י כל הכועס כל מיני גיהנום שולטין בו, שנאמר (קהלת יא י): "והסר כעס מלבך והעבר רעה מברוך", ואין רעה אלא גיהנום וכו'".

אך מלבד העונשים הבאים על הכועס, גורם הכעס לאדם לירד ממדרגתו ולאבד את מעלותיו הרוחניות. וכך אמרו בגמרא פסחים (טו ב): "דיש לקיש אמר, כל אדם שכוועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו וכו', ממשה, דכתיב: "ויקצוף משה על פקודי החיל" (במדבר לא יד), וכתיב: "ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ד' את משה" (שם כא), מכלל דמשה איעלם מיניה וכו'. אמר ר' מני בר פטיש, כל שכוועס אפילו פוסקים עליו גדולה מן השמים מורידים אותו, מנלן מאליאב, שנאמר: "ויחר אף אליאב בדוד" (שמואל א יז כח), וכי אזיל שמואל לממשחינהו כתיב (שם טז ז): "כי מאסתיהו", מכלל דהוה רחים ליה עד האידנא", יעויין שם.

והנה הדרך להרחיק מנפשותינו את מידת הכעס, בודאי היא על ידי לימוד והתבוננות רבה בדברי חז"ל בגנות מידת הכעס. אולם קיים עדיין לפנינו מקום מכשול, כי כשבא אדם לכלל כעס נוטה הוא לדון שכעסו הוא בצדק, ולפתח זה